Zalai Károly

A ló másik oldalán

'Franz Marc regénye'

3.

Ez a pillanat is gyakran eszébe jutott. Nyilván azért, mert itt már hónapok óta nem aludt egyhuzamban pár óránál többet. Minden csontja fájt, a tetvek rágták, és mocskos volt rajta a ruha. Milyen jó volt az öccse mellett a dunyha alatt. Különösen télen. Érezte a fiúcska leheletének finom szagát, hallotta, ahogy néha nyögött, ha rosszat álmodott, és ilyenkor szorosan hozzábújt. De erről fogalma sem volt, ő meg hallgatott róla, nehogy zavarba hozza a kis vadócot, aki már hat éves korában földhöz tudta vágni őt. Egy dologban tűnt ki csak közülük, jobb volt a feje valamennyinél. De ez a földeken nem sokat számított. Jean valamennyi testvére a munkában érezte magát elemében, és ezt minden alkalommal a tudomására hozták. Az apjukon is látszott, mennyire elégedetlen vele. De hát nem tehetett róla. Gyenge és ügyetlen volt. Minden kiesett a kezéből, az összes próbálkozása balul sült el. A végén már inkább arra ügyeltek valamennyien, hogy Jean lehetőleg ne zavarja őket. És általában olyan munkát bíztak rá, ami különben az asszonyok dolga volt. Nem csoda, hogy megutálta a fizikai munkát, és mivel senkinek sem volt hasznára, egyre rosszabbul érezte magát a bőrében. Jobban szeretett olvasgatni, habár nem volt egy könyvük sem odahaza. Az egyik szomszédtól kapott néhány Verne Gyulát. Azt falta. Gúnyolták is a testvérei eleget. Az apja nem szólt ugyan, de látszott rajta, nem tetszik neki, furcsállja, hogy Jeant esténként a petróleumlámpa fényénél olvasni látja. Néhányszor be is zavarta az ágyba, azt morogva, hogy drága a petróleum.

Végül egyetlen feladatot bíztak rá: neki kellett fölaprítani a tüzelőt. Lassan dolgozott, és nagyon ügyelt, nehogy megvágja magát, de így is szerzett jó néhány sérülést. De itt legalább békén hagyták, és ő sem zavarta a többieket. Valószínű ezért egyeztek bele abba, hogy Párizsba költözzön. Talán örültek is annak, hogy megszabadulnak tőle. Ha marad, és nem lett volna olyan jó tanuló, mehetett volna a földekre görnyedezni, mint a szülei, nagyszülei, mindenki a családban, akiről hallott.

A rákövetkező hétvégén aztán megjött a bácsi, immáron egyedül és magával vitte. Ettől kezdve Yvonne néninek és Gaston bácsinak kellett őket szólítani. Csak később jutott eszébe, mi lett volna, ha nemet mond. Apja hogy értesítette volna a nevelő szüleit? Ezek szerint eszükbe sem

jutott, hogy elutasítja, vagyis tudták, hogy élni fog a lehetőséggel. Egyetlen batyuban elfért az összes holmija, de pár nap múlva kidobták valamennyit, és újat kapott. Vehetett magának olvasnivalót is. A *Grant kapitány gyermekei*t, *A tizenötéves kapitány*t és a *Sztrogoff Mihály*t választotta. Ezek voltak az első saját könyvei. E három kötetet rongyosra olvasta, mert nem tudott betelni hőseinek kalandjával. Sorsukból elsősorban azt szűrte le magának, hogy az ember csak akkor valósíthatja meg az álmait, ha a szerencse is a hóna alá nyúl. Pont úgy, mint az ő esetében.

4.

Micsoda ismeretlen világba csöppent! Ó, Párizs! Mintha varázslatos labirintusba került volna. Mindenütt elegáns házak, kirakatok, és kávéházak vették körbe. Az utca tele volt lovaskocsival, de már jó néhány automobilt is látott. Közöttük kerékpárosok kacsáztak. Mindenki jól öltözött volt, és sietett valahova, az urakon öltöny, kalap, kezükben sétapálca, a nők színes ruhakölteményekben, és hozzá illő cicomás kalapban tipegtek. És ha kisütött a nap, csipkés szélű hófehér ernyőt tartottak maguk fölé. Ezen aztán Jean kezdetben sokat somolygott. Elképzelte, hogy az anyja napernyővel megy ki a földre krumplit szedni. Az első hetek alatt szinte beleroppant a sok új élménybe. Mintha egy másik bolygóra érkezett volna. Kapott külön szobát, igaz aprócska volt, de az övé. Nem messze laktak a Luxemburg kerttől. A sok szobás lakás − eleinte kastélynak tűnt neki − szép bútorokkal és nagy, vastag szőnyegekkel volt tele. Az ablakok előtt díszes függönyök lógtak, itt-ott óriás vázákban szobanövények zöldelltek, a falak pedig festményektől roskadoztak. Kezdetben megilletődve járkált a szobákban, és alig mert hozzányúlni valamihez. A néni szerencsére elmagyarázta, hogy mi mire való. Sok mindent tanult tőle, például azt, hogyan bánjon a késsel és a villával. Ők mindent kanállal falatoztak, hús nem sokszor került az asztalra, és egyetlen tányért használtak. Leszoktatták a csámcsogásról is. Meg kiderült, hogy túl gyorsan eszik, és hogy a kenyeret harapja, pedig törni kell. Megtanulta, hogy nem illik fölugrálni az asztaltól, és hogy jó étvágyat kell kívánni egymásnak az étkezések előtt.

A bácsi egy óriási bankban volt részlegvezető, amiről igen sokat mesélt. Jean ebből egy kukkot sem értett. Yvonne néni ilyenkor egyetértően bólogatott, s alig fűzött hozzá valamit. E történetek többnyire a lusta beosztottak szapulásból állt. De Jeannak titokban az volt az érzése, hogy a bácsi bár sokat dühöng, és elégedetlen a bank vezetőségével, igazából minden nap alig várta, hogy elegáns ruhában, kikenve-kifenve munkába indulhasson. Hetente kétszer valami klubba is eljárt, ahol a

barátaival tarokkozott. Ilyenkor később jött haza, szivarfüsttel borítva be a lakást. Vasárnaponként kikocsiztak a környékre, aztán beültek egy vendéglőbe, ahol megebédeltek. Hetente kétszer-háromszor egy lány is járt hozzájuk, takarítani. És volt egy házvezetőnő is, aki bevásárolt és főzött. Vendégek is gyakran jöttek. Volt, amikor mozdulni sem lehetett tőlük a lakásban. Egy baráti házaspár gyakran magával hozta a kisfiukat, aki egyidős volt Jeannal. Jó pár évig ez az Hervé volt a legjobb barátja, akivel többnyire Jean szobájában kártyáztak, meg a könyvélményeikről meséltek egymásnak. Később, amikor mindketten nagyobbak lettek már, elmehettek együtt a Luxemburg kertbe játszani. Jean az egyik karácsonyra kapott egy vitorlást, ezt vitték magukkal, és hosszú botokkal lökdösték, versenyezve a többi kisfiú vitorlásával. Hervé sokat mesélt neki Párizsról. Látta a századfordulón megrendezett Világkiállítást, amelyről Gaston bácsi is rengeteget áradozott. Ilyenkor akkora büszkeség érződött a hangjában, mintha neki is valami köze lett volna a rendezvényhez, amelyen állítólag majdnem nyolcvanezer kiállító vett részt. Jean megtudta, hogy a Place de la Concorde-on volt a főbejárat, amelynek mór stílusban épített óriáskupolája három oszlopcsarnokon nyugodott és negyvenkét méter magas volt, akkora, mint egy hatemeletes ház. A könnyebb közlekedést egy mozgó járda segítette, amelyre csak föl kellett lépni, és fél frankért körbevitte a látogatókat. A kiállításon mutatták be azt a száz méter átmérőjű óriáskereket, amelyet még mindig látni lehetett az Avenue de Suffrenen. Ekkor nyitották meg az első metróvonalat a Porte Maillot és a Port de Vincennes között, és nem kevesebb, mint három új Szajna-hídat építettek a megnyitóra. A bácsi dicshimnuszokat zengett az itt bemutatott első dieselmotoros autóról, amely már tizenöt kilométeres óránkénti sebességgel robogott. Azóta egyébként egyre szaporodott az új modellek száma, amelyek mind gyorsabbak lettek. A bácsi arról is áradozott, hogy a kiállításon minden fényárban úszott, bizonyítva, hogy mekkora lehetőségek állnak az elektromosság előtt. Gaston bácsi nem győzte hangsúlyozni, az azóta eltelt idő csak azt bizonyítja, hogy nem hiába állt a „A tudomány és a művészetek üdvözlik az új évszázadot” mondat a Grand Palais homlokzatán, hisz a látogatók olyan csodákkal ismerkedhettek meg, mint a villamosság palotája és a hangos film. És látható volt egy olyan földgömb is, amelynek huszonnyolc méter volt az átmérője.

5.

A néni és bácsi, havonta többször, koncertre, operába, és színházba járt. Ilyenkor kiöltöztek, illatfelhő lengte körül őket, és a néni olyan kalapot viselt, hogy Jean kis híján elnevette magát, amikor először meg-

pillantotta a színes, madártollakkal díszített fejfödőt. A bácsin elegáns fekete ruha volt, fényes nadrág, meg egy olyan zakó, amiben fecskéhez hasonlított, meg hosszú kalap. A tartásuk ünnepélyes volt, úgy néztek ki, mintha temetésre mennének. A rákövetkező napokban aztán sokszor szóba került az előadás. Jean ebből nem értett sokat, mindenféle nevet hallott, énekesekét, színészekét, meg olyan ismeretlen szavakat, hogy szimfónia, tétel, meg drámai tetőpont. Ilyenkor nevelőszülei egyetértően bólogattak, és korábbi előadásokat emlegettek. Ha vendégek jöttek még izgalmasabb társalgás folyt. Soha ilyet nem hallott odahaza, távoli városok, politikusok, a tőzsde hírei, világpolitika és a megannyi új találmány került szóba, amelynek révén a bácsi szerint rövidesen fényárban fog úszni az egész világ, hála a gépeknek és tudományos felfedezéseknek.

Nem sokkal a megérkezése után Jeant konflissal körbevitték Párizson, s úgy mutogatták a Notre Dame-ot, az Eiffel tornyot és a többi híres teret meg épületet, mintha ők építették volna. Ő pedig büszkén arra gondolt, hogy tudomása szerint a falujából senki sem járt Párizsban, még a szülei sem. Jean hamar beilleszkedett, nem utolsó sorban azért, mert gyorsan tanult. Néhány hónap múlva már úgy ült a szépen terített asztalhoz, mintha egész életében késsel és villával evett volna. Megtanulta, melyik a boros és melyik a vizespohár, és hogy néz ki a süteményes villa. Az új iskolájában sem vallott szégyent. Bár az osztálytársai eleinte kerülték, és éreztették vele, hogy sejtik, honnan jött. De nem mertek kötekedni vele. A falusi munka arra mindenképpen jó volt, hogy erősebbnek tűnt társainál, és hamar megérezte, hogy bár kistermetű, tartanak tőle, miután az egyik osztálytársának, aki kikezdett vele, lekevert egy pofont. Mégis csak jó volt valamire, hogy jó párszor zsákot cipelt, árkot ásott és kaszált is. De nem lett az osztályban barátja. Viszont hamar a legjobbak közé került, ami növelte a tekintélyét. Mivel nem voltak barátai, a tanulásban keresett menedéket, és rengeteget olvasott. Nevelőszüleinek sok könyve volt. De főként a néni olvasott. Ha volt egy kis szabadideje, azonnal könyvet vett a kezébe, és úgy elmélyült benne, hogy ilyenkor se nem látott, se nem hallott. Jean hamar megtanulta, hogy jobb, ha olvasás közben nem zavarja.

Jean az elemi iskola befejezése után egy közeli piarista gimnáziumba került. És nagyon büszke volt rá, hogy a nevelőszülei ezt szinte természetesnek vették. Itt már szóba sem került, hogy Braquis-ból származik, mindenki azt hitte, hogy tősgyökeres Párizsi. Hiszen pont ugyanúgy beszélt, mint a többiek, olvasott volt, elegáns ruhában járt, s tudták, hogy az apja egy nagy bankban végez komoly munkát. Jeanon már senki sem látta, honnan jött, ekkortájt nőni is kezdett. Már magasabb volt, mint Yvonne néni, s csak kicsit volt alacsonyabb a bácsinál.

Továbbra is a könyvek voltak a legjobb barátai. Hamar észlelte, hogy az olvasás közben látott világ legalább olyan fontos volt számára, mint ami körbevette. Ebben az időszakban Balzactól a *Goriot apó* volt a kedvence, amit a néni ajánlott neki. Elsősorban Rastignac alakja vonzotta. Úgy érezte, nagy a hasonlóság közöttük, és mélyen megrendítette, amikor a fiú a regény végén körbenéz az esti Párizson, és kijelenti: „Most mirajtunk a sor!" Úgy gondolta, ez lesz az ő feladata is. Mekkora utat tett meg! Hol van már Braquis!? Jean igazi párizsi fiatalember lett, messze került a krumpliföldektől. Ám a lovak most sem hagyták békén. Az még hagyján, hogy – mert nem figyelt – kétszer is, majdnem elgázolta őt egy lovas kocsi, de az iskolában is megjelentek életében, méghozzá a történelem órák révén. És elborzadva látta, hogy a lovak mennyi híres embert vittek a halálba.

6.

Elsőként Dzsingisz kán esete tűnt föl neki. A hatalmas hadvezér, aki seregei élén leigázta a fél világot, és lovasainak nyilaitól rettegett Ázsia meg Európa, aki ennek a félelmetes, pusztító lovas népnek a leghíresebb vezére volt, egyszerűen leesett a lováról, és belehalt a sérülésbe. Aztán Burgundiai Fülöp következett a sorban, akit egy földműves lova rúgott fejbe. Ez az eset különösen megrázta. Nagyon sajnálta a szerencsétlen királyt, aki nyilván kedveskedni akart a parasztnak, hogy odament hozzá, talán azért, hogy elbeszélgessen vele. Az a gonosz pára meg fogta magát, és megölte. Jean nagyon bízott benne, hogy ott helyben kardélre hányták a király hűséges alattvalói. II. Vratiszláv cseh fejedelem és Orániai Vilmos is lovasbaleset áldozata lett. Lepottyantak a lovukról, és végük lett. Az iskolai könyvtárban végzett kutatásai eredményeképpen Jean fölfedezte, hogy két terhes királynő is lovasbalesetben veszítette életét. Az egyik Izabella francia, a másik pedig Mária, magyar királynő volt.

Diane de Poitiers, II. Henrik szeretője is lovasbaleset áldozata lett. De még mindig nem volt vége a szörnyű baleseteknek. Nem sokkal később a bácsitól tudta meg, hogy a *Medúza Tutajá*nak híres festője, Théodore Géricault is úgy halt meg, hogy lezuhant a lováról. Megérdemelte, gondolta Jean, egy festőnek miért kell lóra ülni!? Aztán ott volt még az az álnok faló, amely a trójaiak vesztét okozta. Persze, hogy a ravasz Odüsszeusz ötlete volt, mert bízott abban, hogy az ostromlottak égi ajándéknak fogják tekinteni. Az ostobák! Nem szabad hinni a lovaknak. Ez a hiszékenység okozta a szörnyű tragédiát! A paripa gyilkosokat rejtett a gyomrában, akik lemészárolták a trójai hősöket. Ó, gondolta Jean, mekkora szerencse, hogy hátat fordíthatott a nyomorúságos vidéki életnek, amelynek minden szeglete undorító és életveszélyes lovaktól bűzlött!